

Vyučujúci: Mgr. Mária Rusnáčková, sr. Romana SNPM

Ročník: 2. ročník SŠ

Názov témy: Veľký kajúci kánon Andreja Krétskeho

Ciele:

a) kognitívny: Definovať kánon ako dielo byzantskej cirkevnej literatúry – byzantskej hymnografie. Charakterizovať autora kánonu Andreja Krétskeho. Uviesť impulz vzniku kánonu a jeho kompozíciu a formu.

b) afektívny cieľ: Povzbudiť sa kajúcim cítením Andreja Krétskeho prostredníctvom jeho kajúceho kánonu.

c) psychomotorický: Vytvoriť dva tropáre kajúceho kánonu, v ktorom budú biblické postavy nahradené postavami z obdobia 20. a 21. storočia.

Metódy:

a) motivačné: demonštračná – časť nahrávky kajúceho kánonu, obrázok (ikona) ako motivácia, motivačné rozprávanie, motivačný rozhovor, priebežné motivačné – pochvala, povzbudenie;

b) expozičné: výklad, demonštrácia – ukážka 3. piesne Veľkého kánonu, tiché čítanie, riadený rozhovor; priebežné expozičné – pochvala, povzbudenie;

c) fixačné: práca s textom vo dvojiciach, tvorivé písanie, opakovanie formou otázok, priebežné fixačné – pochvala, povzbudenie;

Formy: frontálna, samostatná tvorivá, práca vo dvojiciach.

Pomôcky: sviečka a ikona k modlitbe, dataprojektor, ukážka z kajúceho kánonu: <https://www.youtube.com/watch?v=LjOwqKgePnU>, prefotené texty 3. piesne Veľkého kajúceho kánonu svätého Andreja Krétskeho, prefotené vybrané tropáre 3. piesne kajúceho kánonu, prefotené vybrané starozákonné texty

Časový rozsah: 45 minút

ÚVOD (4 min.)

- modlitba pred ikonou pri horiacej svieci
- zápis do ETK
- stručné pripomenutie si predchádzajúcej témy

PREDSTAVENIE UČIVA (4 min.)

a) motivácia - demonštrácia časti Veľkého kánonu Andreja Krétskeho

Žiakom pustím cez dataprojektor časť z Veľkého kajúceho kánonu Andreja Krétskeho, čím ich vovediem do témy hodiny. Využijem na to nahrávku modlitby kajúceho kánonu na Youtube (<https://www.youtube.com/watch?v=LjOwqKgePnU>).

b) motivačný rozhovor a rozprávanie

Stretli ste sa už s touto modlitbou? Kde? Kedy?

Nahrávka, ktorú ste si vypočuli, je modlitbou Veľkého kajúceho kánonu, ktorého autorom je svätý Andrej Krétsky. Ukážem ikonu Andreja Krétskeho.

Túto modlitbu sa modlíme v čase Štyridsiatnice – Veľkého pôstu. Aj táto modlitba nám pomôže vzbudiť ducha kajúcnosti, uvedomiť si svoju hriechnosť a vzbudí v nás túžbu po zmierení sa s Bohom a jeho odpustení.

O tejto kajúcej modlitbe a jej autorovi si budeme rozprávať na dnešnej hodine.

VÝKLAD (30 min.)

a) výklad – predstavenie Veľkého kajúceho kánonu a jeho autora

Žiakom predstavím kajúci kánon ako dielo byzantskej cirkevnej literatúry, jeho kompozíciu a formu, impulz vzniku a autora Andreja Krétskeho.

Veľký kánon svätého Andreja Krétskeho je dielom byzantskej hymnografie. Patri do obdobia stredovekej európskej literatúry 5. – 15. storočia, konkrétne byzantskej cirkevnej literatúry, z ktorej sa nám zachovali iba cirkevné piesne. Rozhodujúci vplyv na jej vývoj mali sýrske kláštory. Práve odtiaľ pochádzala väčšina hymnografov (autorov hymnov) 6. a 7. storočia. Vrcholným stupňom hymnografie je tvorba kánonov.

Autorom Veľkého kánonu je Andrej Krétsky. Narodil sa okolo roku 650 v Damasku v Malej Ázii. Do siedmich rokov, vtedy prvýkrát prijal Eucharistiu a prehovoril, bol údajne nemý. Ako 15-ročný odišiel do Jeruzalema. Vstúpil do Kláštora svätého Sávu. Stal sa arcibiskupom Hortiny na ostrove Kréta. Je známy ako cirkevný básnik, kazateľ a prvý tvorca plného kánonu. Jeho vrcholným dielom je Veľký kánon. Impulzom jeho vzniku bola aktuálna situácia v Byzancii, ktorá vnímavých Byzantíncov, medzi ktorých patril aj Andrej, viedla ku kajúcemu cíteniu. Andrej toto cítenie vyjadril vo Veľkom kánone.

Kánon je zloženou poetickou formou, ktorá je skomponovaná podľa osobitných pravidiel. Pozostáva z 9 ód, ktoré sú tematicky spojené s deviatimi biblickými ódami. Každú ódu tvorí niekoľko tropárií, z ktorých prvý sa nazýva irmos.

Veľký kajúci kánon tvorí 250 tropárií. Má formu vnútorného dialógu človeka so svojou dušou a Stvoriteľom. V celom kánone nájdeme množstvo príbehov zo Starého i Nového zákona, kajúce obrazy, podobenstvá, poučenia i napomenutia od Adama a Evy až po kajúceho lotra na kríži. Kánon má kajúci charakter. Každá pieseň pozostáva z irmosu, niekoľkých tropárií a refrénového verša.

Počas výkladu majú žiaci na interaktívnej tabuli premietnutú ukážku 3. piesne Veľkého kajúceho kánonu, na ktorej je demonštrovaná kompozícia jednej piesne kánonu.

b) čítanie textu

Žiakom rozdam prefotené texty 3. piesne kánonu a zadám úlohu.

Úloha: *V tichosti si prečítajte tento text.*

c) prenikanie k podstate textu – riadený rozhovor

Prostredníctvom otázok riadeného rozhovoru pomáham žiakom nájsť posolstvo textu.

Otázky: *Kto je lyrickým subjektom? S kým vedie dialóg? Čo je predmetom dialógu? (Jeho doterajší život, skutky, voľby a rozhodnutia.) S kým sa porovnáva? K čomu ho privádza analýza vlastných rozhodnutí? Cíti a nesie za ne zodpovednosť? Ako sa to prejavuje? Je tento text aktuálny aj pre nás? K čomu nás vyzýva?*

d) práca s textom

Žiakom rozdam prefotené vybrané starozákonné texty a vybrané tropáre z 3. piesne kajúceho kánonu. Zadám úlohu do dvojíc.

Úloha: *K jednotlivým tropárom 3. piesne prirad' súvisiaci starozákonný text.*

d) tvorivé písanie

Žiakom zadám a vysvetlím úlohu.

Úloha: *Podľa vzoru 3. piesne kajúceho kánonu vytvorte dva tropáre. Biblické postavy nahradzte postavami z obdobia 20. a 21. storočia.*

ZHRNUTIE (2 min.)

Veľký kajúci kánon Andreja Krétskeho - dielo byzantskej hymnografie, je jednou z kajúcich modlitieb, s ktorou sa v chráme stretne v čase Štyridsiatnice. Vďaka kajúcim obrazom, ktoré tieto texty obsahujú, aj pre nás sa môže stať táto modlitba prostriedkom, ktorý v nás prebudí kajúcnosť a prehĺbi náš vzťah s Bohom.

Povzbudím žiakov, aby sa zúčastnili v čase Štyridsiatnice aspoň časti tejto modlitby.

ZÁVER (5 min.)

a) zopakovanie formou otázok

O akom diele byzantskej hymnografie sme si dnes rozprávali?

Kto je autorom Veľkého kajúceho kánonu?

Čo bolo impulzom pre jeho napísanie?

Z čoho pozostáva Veľký kajúci kánon?

Akú má formu?

Aký charakter má Veľký kánon?

Z čoho pozostáva každá pieseň kánonu?

Kedy sa modlíme tento kánon?

b) zadanie domácej úlohy

Počas týždňa si nájsť čas a v tichu a samote sa pomodliť 3. pieseň Veľkého kajúceho kánonu.

c) modlitba (v stojí pri horiacej sviečke) – zaspievame 3-krát refrén piesne Veľkého kajúceho kánonu:

Zmiluj sa nado mnou, Bože, zmiluj sa nado mnou. (3x)

Diagnostika

Podakujem sa žiakom za dnešnú spoločnú hodinu, zhodnotím ich prácu, aktivitu a správanie na hodine.